

Základní koncepční otázky projektování elektráren

Technická optimalizace vstupních parametrů R-C cyklu

Cíl: $\eta_{RC} = \max$ $\eta_{RC} = \frac{h_a - h_e}{h_a - h_k}$

pozor! zanedbána práce NČ $P_{NČ} = \frac{M}{\rho} \cdot \frac{p_a - p_k}{\eta_{NČ}}$

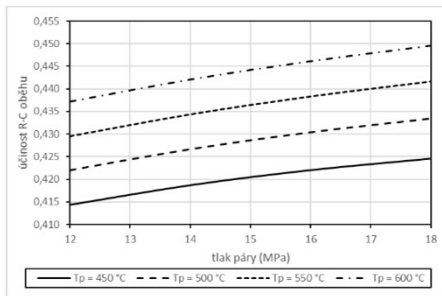
zde $M = 1 \text{ kg/s}$, pro ideální oběh $\eta_{NČ} = 1, p_a \gg p_k \Rightarrow p_k = 0$

$$\eta_{RC} = \frac{h_a - h_e - \frac{p_a}{\rho}}{h_a - h_k - \frac{p_a}{\rho}}$$

podrobeno analýze

Výsledek výpočtu: - pro ideální R-C cyklus

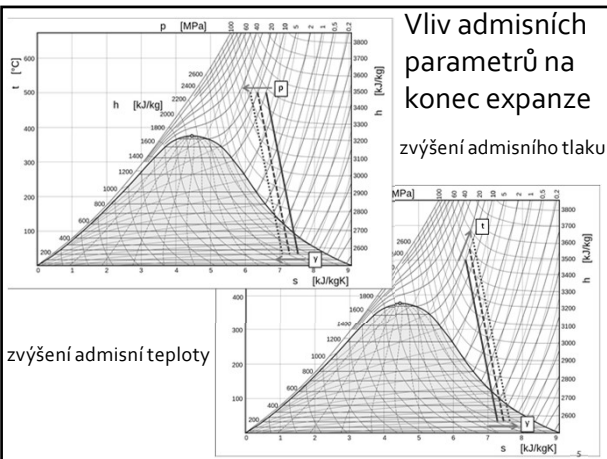
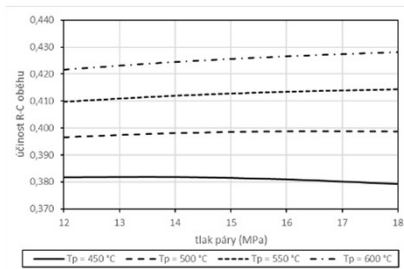
- s rostoucí teplotou η_{RC} roste
- s rostoucím tlakem η_{RC} roste

Vliv termodynamické účinnosti turbíny na η_{RC} (vliv expanze v mokré páře u koncových stupňů)

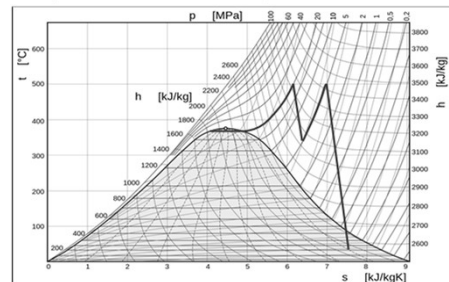
$$\eta_{td} = 1 - \frac{H_m}{H} \cdot \frac{1 - x_2}{2} \quad \eta = \eta_{RC} \cdot \eta_{td}$$

- účinnost se zhoršuje lineárně

Vliv admissních parametrů na konec expanze
zvýšení admissního tlaku

Závěr: 1) s rostoucí teplotou η_{RC} roste
2) vliv tlaku není jednoznačný
s růstem tlaku roste podíl expanze v mokré páře – nutno řešit přehříváním

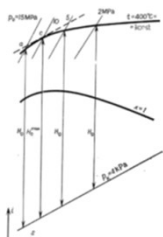
Teplota páry

$t_p \uparrow$: $-\eta_t \uparrow$
 ($p_p = \text{konst.}$) } $M_{pv} \downarrow \rightarrow N_{pv} \downarrow$ – menší zařízení } $N_i \downarrow$
 $H \uparrow$ (izobary v i-s nejsou rovnoběžné) - $M_p \downarrow$
 $x \uparrow$ - doba životnosti koncového stupně turbíny $T_z \uparrow \rightarrow N_{ou} \downarrow$

Je zřejmé, že teplota páry by měla být co nejvyšší, ve skutečnosti je limitována materiálem teplosměnných ploch

Provozní hledisko :

- $t_p \uparrow$: 1) větší pravděpodobnost vzniku poruch $\rightarrow$ spolehlivost $\downarrow$
- 2) provozní pružnost $\downarrow$
- 3) životnost $\downarrow$

Tlak páry

z úvodního rozboru vyplývá, že existuje určitý optimální tlak, kdy je η_t maximální
 zvýšení tlaku nemá lineární vliv na velikost (cenu) zařízení

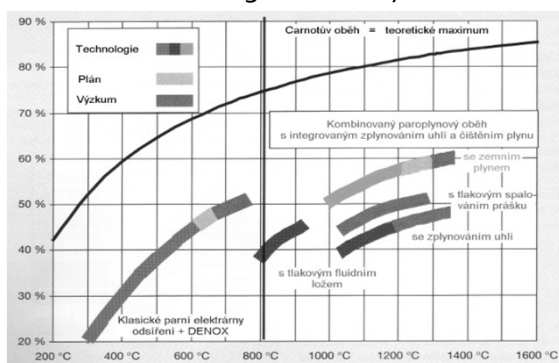
např. hmotnost výparníkového systému kotle

pro 12 MPa $\rightarrow$ 65 t

pro 24 MPa $\rightarrow$ 72 t

S rostoucím tlakem se zvětšuje tloušťka stěn použitých komponent, což se negativně odráží na provozní pružnosti zařízení.

Účinnost technologií na bázi využití uhlí

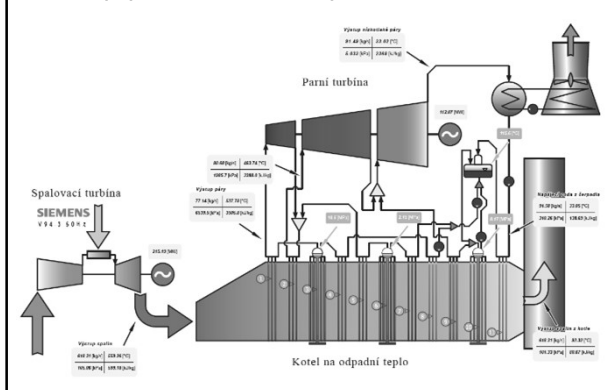

Klasické parní elektrárny

Pro zvyšování účinnosti se u tradiční osvědčené technologie parního oběhu používají všechna carnotizační opatření:

- intenzifikace parametrů
  - admisních - zvyšování tlaku a teploty
  - emisních - snižování protitlaku
- opakované přehřívání páry
- regenerační ohřev napájecí vody

Paroplynové elektrárny

Paroplynové elektrárny

Paroplynový cyklus Počerady

- Celkový výkon 838 MW
- Uspořádání 2x GT, 2x HRSG, 1x ST
- Palivo zemní plyn, tlak 40 bar
- Chlazení věžové, přirozený tah
- Provozní režim pološpičkový, noci a víkendy - odstávky

Garantované parametry

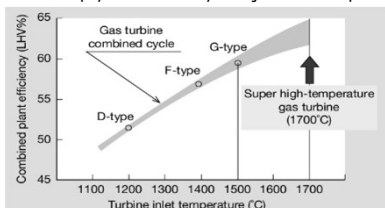
- Hrubá účinnost 58,4 %
- Hrubý výkon 838 MWe
- Vlastní spotřeba 13 MWe
- Emise NO_x, CO 40 mg/Nm³

Paroplynové elektrárny

účinnost cyklu je závislá

- na parametrech plynové turbíny – zejména vstupní teplotě spalin

- na optimalizaci návrhu parní části
- vícetlakový HRSG s přehříváním
- nadkritický HRSG

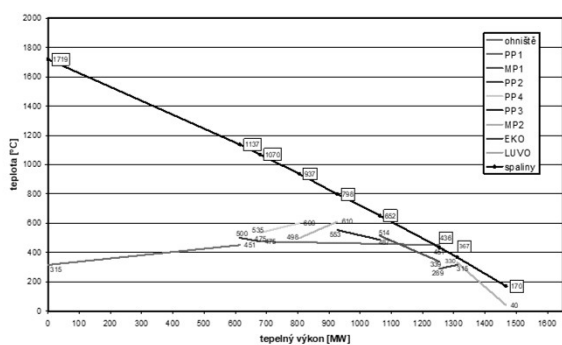
Specifika kotle na odpadní teplo

kotel nemá spalovací zařízení

rozdíly proti klasickým kotlům jsou

- výrazně nižší teplotní úroveň spalin => důsledky
  - nižší parametry páry
  - pokles teplotních spádů na výhřevných plochách
  - použití žebrovaných trubek
  - obvykle vícetlakový systém
- přísně protiproudé uspořádání a zapojení výhřevných ploch v kotli
- ryze konvekční charakteristika všech ploch
- chybí ohřívák vzduchu => horší podmínky pro dochlazení spalin za kotlem

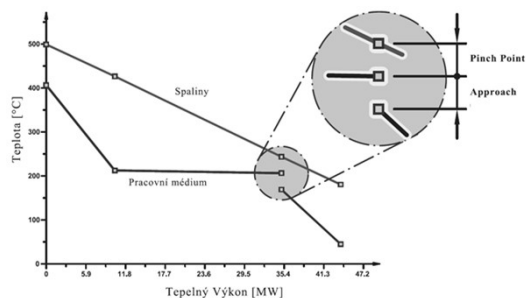
Q-t diagram uhelného kotle

Definice pinch pointu a approach

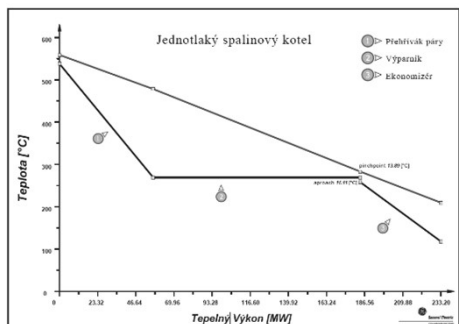
pinch point = koncový teplotní rozdíl

approach = nedohřev

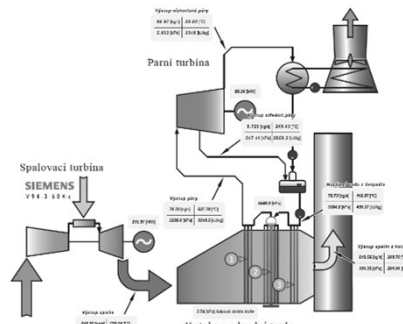
Paroplynový oběh

jednotlakový systém

Paroplynový oběh

jednotlakový systém

Teplotní poměry v HRSG

určení optimálních teplotních poměrů je složitá úloha
výsledek je funkcí řešení

- energetických bilančních rovnic
- podmínek přenosu tepla ve spalínovém kotli

do výpočtu vstupuje

- hmotnostní průtok spalin z plynové turbíny M_s
- hmotnostní průtok vody vstupující do kotle M_w
- jejich podíl $y = M_w / M_s$
- teploty médií v uzlových bodech

19

Teplotní bilance HRSG

$$c_p \cdot (t'_4 - t'_5) = y \cdot (i_6 - i_9)$$

$$c_p \cdot (t'_4 - t'_5) = y \cdot (i_6 - i_9)$$

$$c_p \cdot (t'_5 - t_5) = y \cdot (i_9 - i_6) = y \cdot c_w \cdot (t_9 - t_6)$$

současně musí platit

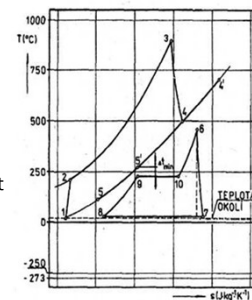
$$(t_5 - t_6)_i; (t'_5 - t_9)_i; (t_4 - t_6) > \Delta t_{min}$$

Δt_{min} má rozhodující vliv na velikost výhřevných ploch

Δt_{min} se volí 5 až 40 °C

teplota t_5

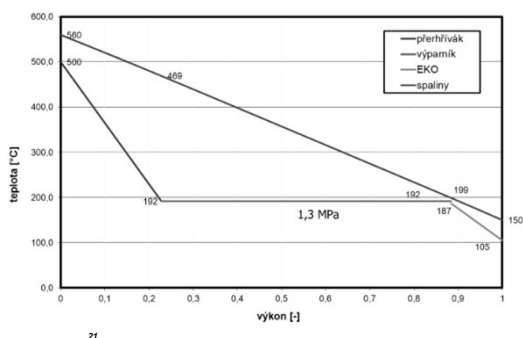
- určuje velikost komínové ztráty, a tedy i účinnosti HRSG
- je funkcí y a Δt_{min}

20

Paroplynový oběh

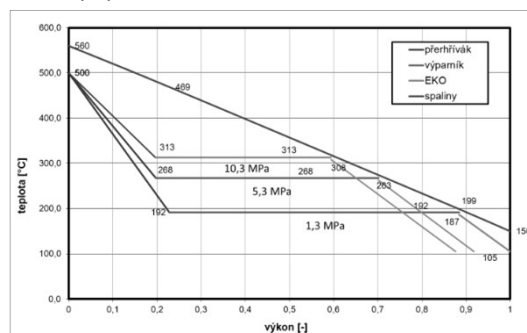
jednotlaký systém

21

Paroplynový oběh

jednotlaký systém

22

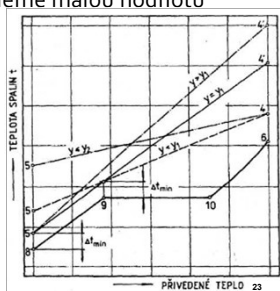
Teplotní bilance HRSG

při zmenšování y teplota t_5 roste

při $y = 0$ oběh přechází v oběh spalovací turbíny

při daných t_{4t} a Δt_{min} dostaneme malou hodnotu komínové ztráty

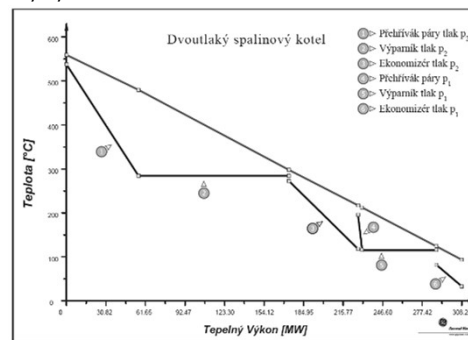
- v případě jednotlakového systému nízkými parametry parního oběhu - t_9
- použitím dvoutlakového oběhu

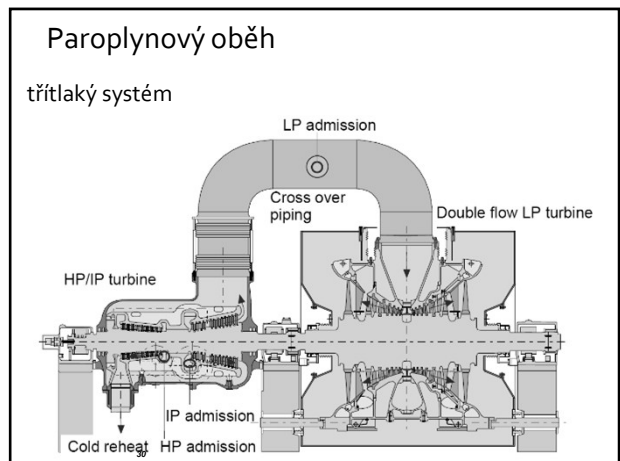
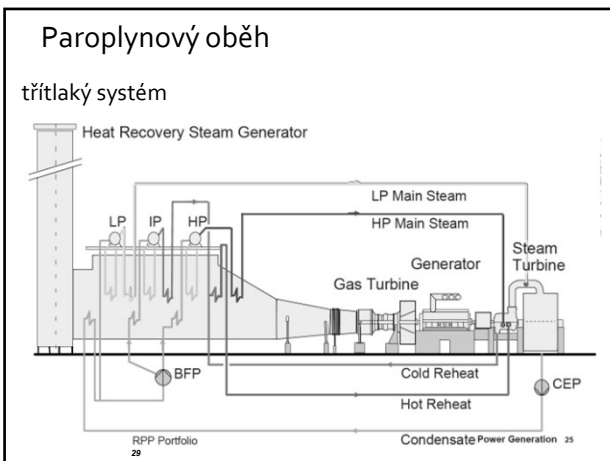
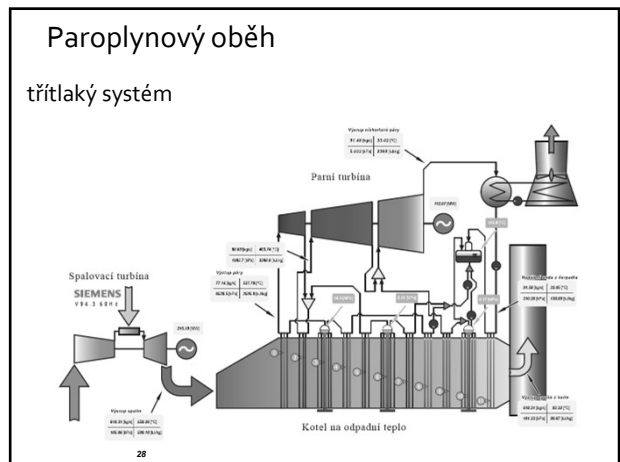
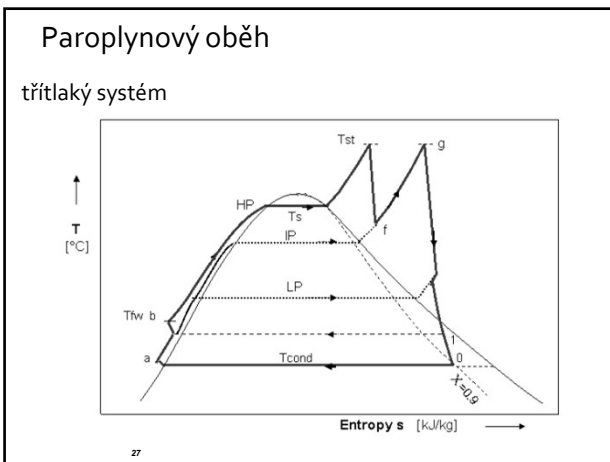
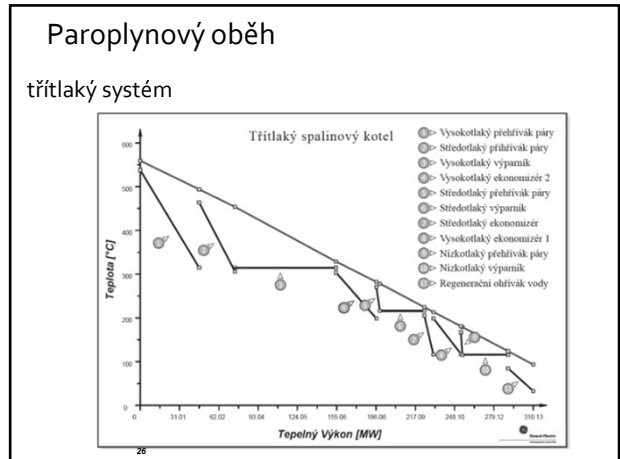
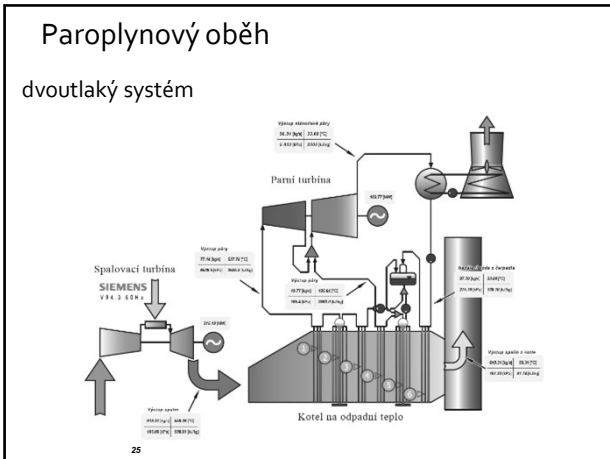
23

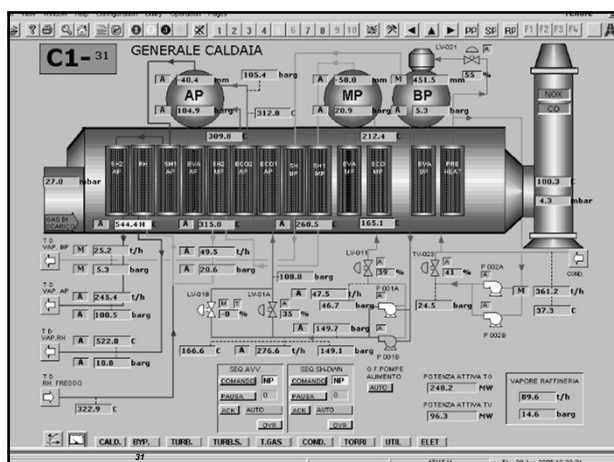
Paroplynový oběh

dvoutlaký systém

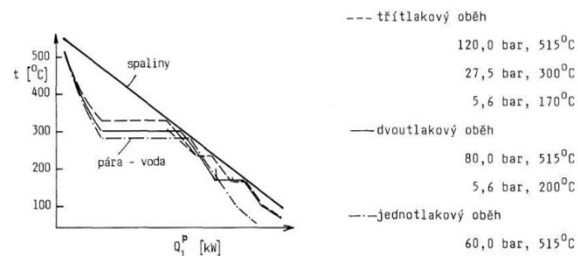
24

Paroptyný oběh

porovnání z hlediska parametrů páry

Koncová teplota spalin

HRSG nemá ohřívák vzduchu
koncovou plochou kotle je EKO

při $t_{NVmin} = 105 \text{ °C}$ by byla koncová teplota spalin příliš vysoká a účinnost kotle nízká

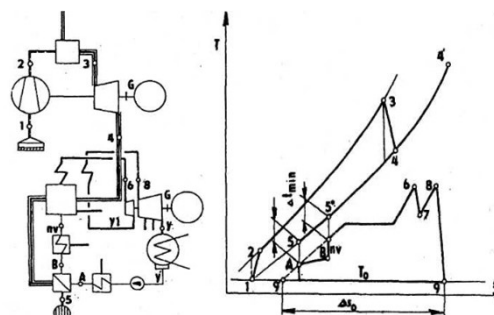
pro lepší dochlazení spalin se za EKO řadí ještě spalínový regenerační ohřívák napájecí vody, který je zapojen k parnímu regeneračnímu ohřevu

- sériově
- paralelně

33

Spalínový regenerační ohřívák

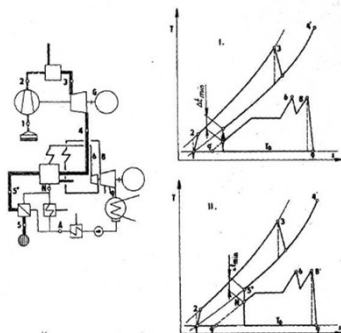
zapojený sériově k parnímu regeneračnímu předehřevu

34

Spalínový regenerační ohřívák

zapojený paralelně k parnímu regeneračnímu předehřevu

35

Účinnost HRSG

účinnost závisí na

- vstupní teplotě spalin
- výstupní teplotě spalin
- přebytku spalovacího vzduchu
- velikosti a teplotě povrchu kotle

Příklad:

- vstupní teplota spalin 580 °C
- výstupní teplota spalin 90 °C
- přebytek spalovacího vzduchu 2,35
- ztráta sdílením tepla do okolí 0,5 %

účinnost HRSG vztahená k teplu spalin na vstupu 88 %

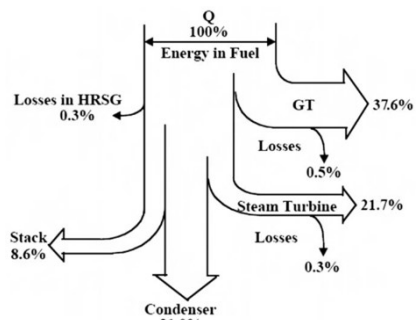
účinnost HRSG vztahená k výhřevnosti plynu 93,5 %

účinnost samotného HRSG se obvykle negarantuje a není předmětem přijímacího řízení – garantuje se účinnost PPC

36

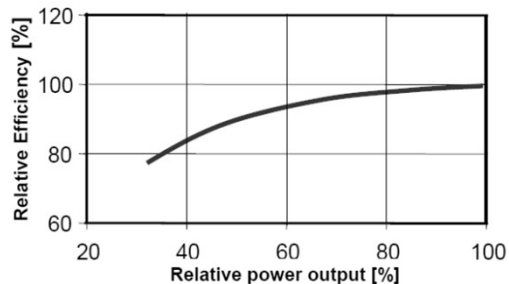
Účinnost HRSG

(vztaženo ke spalnému teplu)

37

Vliv výkonu na účinnost PPC

38

Optimalizace návrhu HRSG

složitá úloha s velkým počtem stupňů volnosti
optimalizovanými parametry jsou

- koncová teplota spalin
- počet tlakových hladin
- pinch point a nedohřev na výhřevných plochách
- dělení a řazení výhřevných ploch

Provádí se pomocí výpočtových softwarů

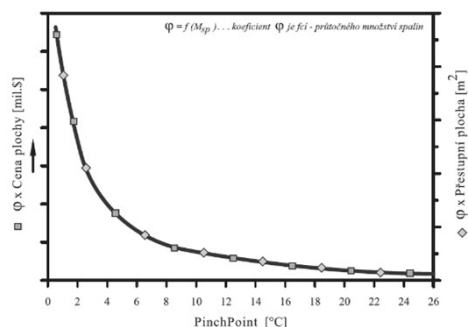
ThermoFlow (GT PRO)

Gate Cycle (GE)

Tempo Cycle (volně šiřitelný)

39

Vliv pinch pointu na velikost a cenu plochy

40

Konstrukční provedení HRSG

Konstrukční varianty

- horizontální uspořádání
- vertikální uspořádání

Provedení výparníku

- bubnové s přirozenou nebo nucenou cirkulací
- průtočné

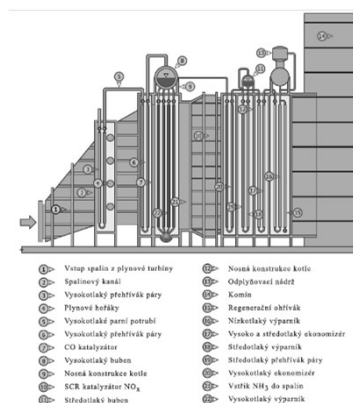
Pracovní tlak

- podkritický
- nadkritický

41

Horizontální HRSG

- výparník s přirozenou cirkulací
- je z technického hlediska jednodušší

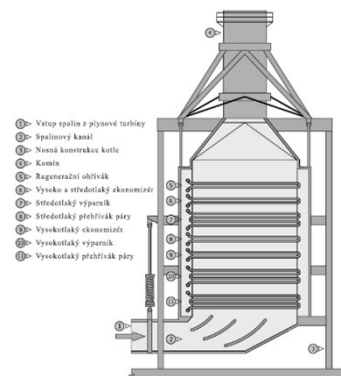
42

Horizontální HRSG

Vertikální HRSG

- výparník s nucenou cirkulací
- vhodné pro případy s prostorovým omezením
- ohyb proudu spalin před vstupem je zdrojem větší nerovnoměrnosti proudění v prvních plochách

Vertikální HRSG

Horizontální x vertikální konstrukce

Výhody vertikálního provedení

- menší zastavěný půdorys
- menší velikost kotle z důvodu použití trubek menšího průměru
- menší citlivost na vznik parních zátek v EKV při najždění

Výhody horizontálního provedení

- rovnoměrnější průřezové rozdělení spalin za GT
- přirozená cirkulace nevyžaduje čerpadlo – platí do tlaku 100 bar
- vertikální orientace trubek ve výparníku podporuje cirkulaci v tepelně více zatížených trubkách

Zásadní rozdíl není – výrobci nabízejí obě provedení

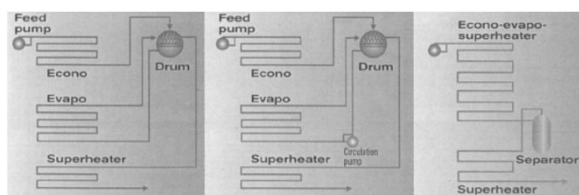
Celosvětově převažují instalace horizontálních kotlů s přirozenou cirkulací

Systém výparníku HRSG

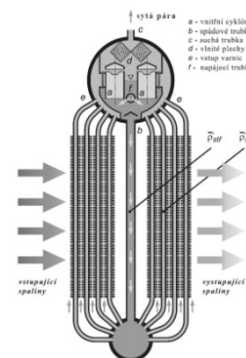
s přirozenou cirkulací

s nucenou cirkulací

průtočný

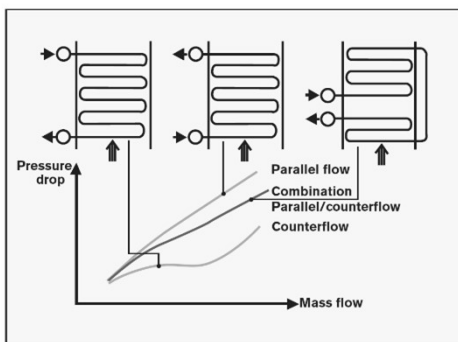

Výparník s přirozenou cirkulací

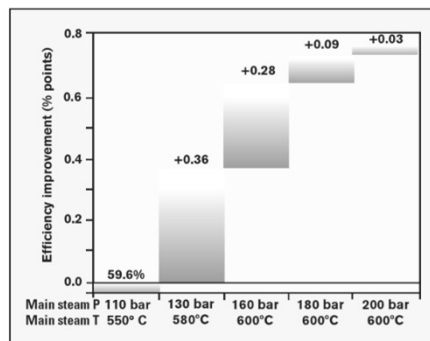

Výparník s nucenou cirkulací

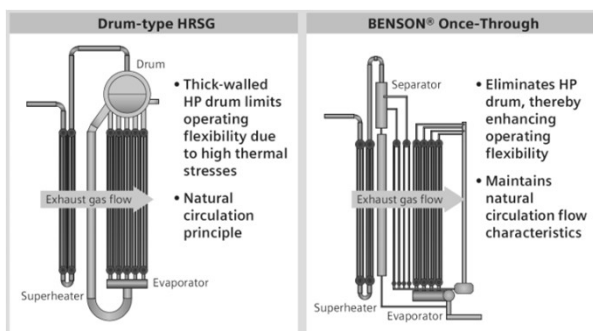
49

Vliv parametrů páry na účinnost PPC

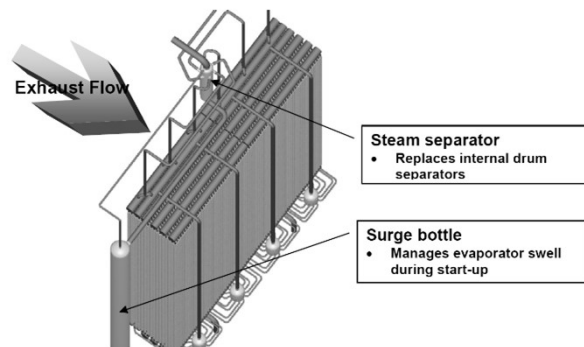
50

Přechod z cirkulačního na Bensonův průtočný systém výparníku

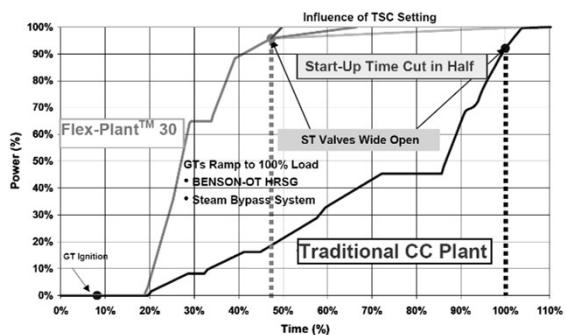
51

Provedení průtočného výparníku

52

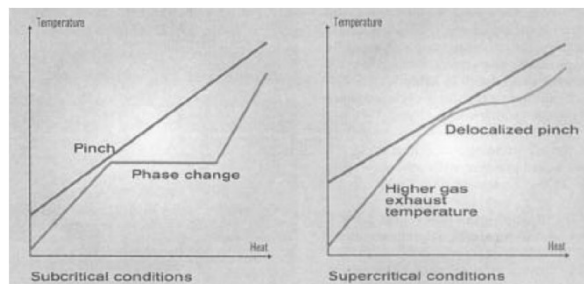
Zkrácení doby najíždění u průtočného systému výparníku

53

Nadkritický HRSG

- přechodem na nadkritický tlak
- mizí pinch point na začátku výparníku
- roste teplota spalin za VT

54

